

**1188.**

Na osnovu člana 6 stav 1 tačka 9, a u vezi sa članom 103 stav 8 Zakona o vazdučnom saobraćaju ("Službeni list CG", broj 30/12), uz saglasnost Ministarstva saobraćaja i pomorstva, Agencija za civilno vazduhoplovstvo, donijela je

**PRAVILNIK  
O RADNOM VREMENU, VREMENU LETA, DNEVNOM, NEDELJNOM I GODIŠNJEM ODMORU, TRAJANJU  
PREVOZA I OBAVEZE DEŽURSTVA, BROJU POLIJETANJA I SLIJETANJA KAO I ZDRAVSTVENIM I  
MJERAMA ZAŠTITE U VEZI SA OBAVLJANJEM DUŽNOSTI POSADE VAZDUHOPLOVA\***

**Predmet pravilnika**

**Član 1**

Ovim pravilnikom utvrđuje se organizacija i raspored radnog vremena, vrijeme leta i vrijeme odmora članova posade vazduhoplova u komercijalnom vazdušnom saobraćaju (u daljem tekstu: član posade), zdravstvene mjere i mjere zaštite na radu, kao i organizacija radnog vremena člana posade kod prevoza u cilju pružanja hitne medicinske pomoći, pružanja usluga iz vazduha, školovanja i obuke vazduhoplovnog osoblja i panoramskih letova.

**Primjena**

**Član 2**

Odredbе ovog pravilnika primjenjuju se na pravno lice ili preduzetnika koji obavlja djelatnost iz člana 1 ovog pravilnika i ima sjedište ili prebivalište na teritoriji Crne Gore (u daljem tekstu: vazduhoplovni subjekat).

**Pravo vazduhoplovnog subjekta da odredi povoljnije uslove**

**Član 3**

Vazduhoplovni subjekat može da odredi povoljnije uslove za člana posade od uslova koji su propisani ovim pravilnikom.

**Značenje izraza**

**Član 4**

Pojedini izrazi upotrijebljeni u ovom pravilniku imaju sljedeća značenja:

**1) posada vazduhoplova** (Crew members) su lica koja imaju odgovarajuću letačku dozvolu, a čije su dužnosti vezane za upravljanje vazduhoplovom za vrijeme leta (letačka posada) i lica koja imaju dozvolu odnosno potvrdu o obučenosti, a čije su dužnosti vezane za sigurnost lica ukrcanih u vazduhoplov (kabinska posada);

**2) sektor (Sector)** je svaki let koji započinje u jednom, a završava se u istom ili drugom mjestu;

**3) dužnost (Duty)** je bilo koji zadatak koji je članu posade dodijelio vazduhoplovni subjekat;

**4) letačka dužnost (Flight Duty)** je dužnost koju član posade vrši u ili na vazduhoplovu;

**5) aktivni član posade** (Operating Crew Member) je član posade koji vrši letačke dužnosti tokom cijelog ili dijela leta;

**6) pojačana letačka posada** (Augmented Flight Crew) je letačka posada koju čini veći broj članova od najmanjeg propisanog broja članova, tako da za vrijeme leta svaki član posade može svoju dužnost da preda drugom članu letačke posade koji je osposobljen i ovlašten da vrši dužnost koja mu se predaje;

**7) pojačana kabinska posada** (Augmented Cabin Crew) je kabinska posada koju čini veći broj članova od najmanje propisanog broja članova;

**8) radno vrijeme** (Duty Time) je vremenski period koji traje od trenutka kad se član posade javi na dužnost po zahtjevu vazduhoplovnog subjekta do trenutka kad bude oslobođen svih dužnosti;

**9) vrijeme letačke dužnosti** (Flight Duty Period) je vremenski period u kome član posade vrši letačku dužnost i traje od trenutka kad vazduhoplovni subjekat zahtijeva od člana posade da se javi na dužnost u vezi sa izvršenjem jednog ili više letova, do trenutka kada član posade poslije poslednjeg leta izvrši posljednju dužnost;

**10) vrijeme leta** (Block Time) je vremenski period koji traje od trenutka kad se motor ili propeler pokrene radi polijetanja ili vazduhoplov prvi put pokrene s parking pozicije do trenutka kad se vazduhoplov potpuno zaustavi na određenoj parking poziciji i potom potpuno zaustave svi motori ili propeleri;

**11) vrijeme javljanja na dužnost** je vrijeme u kojem je član posade dužan da se javi na dužnost po zahtjevu vazduhoplovnog subjekta;

**12) dežurstvo** (Stand by) je vremenski period u kome je član posade spreman da se, na zahtjev vazduhoplovnog subjekta, odmah javi na letačku ili drugu dužnost ili na pozicioniranje, koje ne utiče na vrijeme odmora.

**13) odmor** (Rest Period) je neprekidan vremenski period u kome je član posade oslobođen svih dužnosti i dežurstava;

**14) vrijeme prevoza** (Traveling Time) je vremenski period koji član posade provede u putovanju od mjesta stanovanja ili mjesta odmora do unaprijed određenog mjesta javljanja na dužnost, i obratno;

**15) prekid (Break)** je vremenski period kraći od odmora, u kome je član posade vazduhoplova oslobođen svih dužnosti, ali se računa kao dužnost;

**16) podijeljeno radno vrijeme** (Split Duty) je vremenski period u kome se letačka dužnost vrši na dva ili više sektora, pod uslovom da je vršenje bilo kojih od sektora razdvojeno prekidom;

**17) lokalni dan** (Local Day) je vremenski period od 24 sata koji počinje u 00,00 sati po lokalnom vremenu;

**18) lokalna noć** (Local Night) je vremenski period od osam sati koji traje u intervalu između 22 sata i 8.00 sati po lokalnom vremenu;

**19) period najniže dnevne aktivnosti organizma** (Window Of Circadian Low-WOCL) je vremenski period između 2:00 sata i 05:59 sati; period najniže dnevne aktivnosti organizma unutar područja od tri vremenske zone od matičnog aerodroma računa se

prema lokalnom vremenu na matičnom aerodromu. Van područja od tri vremenske zone od matičnog aerodroma, u prvih 48 sati poslije odlaska iz vremenske zone na matičnom aerodromu period najniže dnevne aktivnosti organizma računa se prema lokalnom vremenu na matičnom aerodromu, a poslije tog vremena računa se prema lokalnom vremenu u mjestu dolaska.

**20) slobodan dan** (A single day free of duty) je vremenski period u kome je član posade oslobođen svih dužnosti i koji u neprekidnom vremenskom slijedu obuhvata najmanje lokalnu noć, naredni lokalni dan i narednu lokalnu noć. Vrijeme odmora može da čini dio slobodnog dana;

**21) matični aerodrom** (Home Base) je aerodrom koji vazduhoplovni subjekat određuje za svakog člana posade, na kojem član posade u redovnim prilikama započinje i završava radno vrijeme i pri tome sam sebi obezbjeđuje smještaj; vazduhoplovni subjekat može da odredi samo jedan matični aerodrom za svakog člana posade;

**22) odgovarajući smještaj** (Accommodation) je prikladno namještena soba sa ležajem i minimalnim nivoom buke u kojoj mogu da se kontrolišu svijetlo i temperatura;

**23) pozicioniranje** (Positioning) je prevoz člana posade koji je na dužnosti, a nije aktivni član posade, iz jednog mjesta u drugo, po nalogu vazduhoplovnog subjekta.

### **Planiranje rasporeda radnog vremena člana posade**

#### **Član 5**

Vazduhoplovni subjekat planiranje rasporeda radnog vremena člana posade vrši na način koji obezbjeđuje da obim posla ne ugrožava njegovo zdravlje i sigurnost u civilnom vazduhoplovstvu, a da članu posade smanji monotoniju rada.

Vazduhoplovni subjekat planira raspored radnog vremena, koji obuhvata najmanje dvije nedelje, osim u povremenom vazdušnom prevozu.

O planiranom rasporedu radnog vremena iz stava 2 ovog člana, vazduhoplovni subjekat obavještava člana posade najmanje 2 dana prije početka njegove primjene, kako bi omogućio članu posade da planira odgovarajući odmor.

Izmjene planiranog rasporeda radnog vremena iz stava 2 ovog člana mogu se vršiti najviše četiri puta mjesečno, a sljedeće izmjene mogu se vršiti samo uz saglasnost člana posade.

### **Planiranje radnog vremena i trajanja letačke dužnosti**

#### **Član 6**

Prilikom planiranja, rasporeda radnog vremena, vazduhoplovni subjekat obezbjeđuje srazmjeru između učestalosti i trajanja letačke dužnosti i učestalosti i trajanja odmora, i u najvećoj mjeri smanjuje negativan uticaj, koji ima na člana posade rad s punim radnim vremenom uz najkraći odmor.

Prilikom planiranja trajanja letačke dužnosti, vazduhoplovni subjekat treba da izbjegava naizmjenično smjenjivanje dnevnih i noćnih letačkih dužnosti, pozicioniranje člana posade kojim se ozbiljno remeti njegov redovan tok spavanja i vršenja dužnosti i spriječi nastupanje pretjeranog zamora koji bi članu posade otežao da, s prihvatljivim nivoom sigurnosti, vrši letačku dužnost.

O slobodnim danima koje planira za člana posade, vazduhoplovni subjekat ga obavještava najmanje sedam dana prije početka korišćenja slobodnih dana. Prilikom planiranja slobodnih dana mora se voditi računa da se slobodni dani, kad god je moguće, koriste u mjestu stanovanja člana posade.

### **Obavljanje letačke dužnosti**

#### **Član 7**

Obavljanje letačke dužnosti vazduhoplovni subjekat planira na način kako bi član posade bio pošteđen zamora i svoje dužnosti obavljao sa zadovoljavajućim nivoom sigurnosti u svim okolnostima.

### **Elementi Operativnog priručnika**

#### **Član 8**

Vazduhoplovni subjekat, u skladu sa odredbama ovog pravilnika, u svom Operativnom priručniku propisuje:

- ograničenja radnog vremena, trajanje letačke dužnosti i odmora za svakog člana posade;
- uslove pod kojima radno vrijeme i trajanje letačke dužnosti mogu da se produže, a odmor skрати;
- proceduru po kojoj se Agencija za civilno vazduhoplovstvo Crne Gore (u daljem tekstu: Agencija) obavještava o produženju radnog vremena i trajanju letačke dužnosti;
- način upućivanja zahtjeva članu posade kojim mu se obezbjeđuje dovoljno vremena za javljanje na dužnost;
- vrijeme koje je stvarno potrebno za vršenje pretpoletnih i posleletnih dužnosti;
- ovlašćenje vođi vazduhoplova da zahtjeva da pretpoletne i posleletne dužnosti traju duže;
- prihvatljivi nivo buke, temperature, svijetla i ventilacije vazduha, ako član posade na dužnosti provodi prekid u vazduhoplovu, pri čemu član posade mora imati mogućnost kontrole nad temperaturom i ventilacijom vazduha.

Na odredbe Operativnog priručnika koje se odnose na ograničenje i prekoračenje radnog vremena, trajanje letačke dužnosti, trajanje leta i odmora člana posade, odobrenje daje Agencija.

### **Planiranje reda letenja**

#### **Član 9**

Vazduhoplovni subjekat planira red letenja na način koji obezbjeđuje da se pri njegovom izvršenju ne prekorači propisano trajanje letačke dužnosti.

Ako stvarni pokazatelji ukažu da je pri izvršenju reda letenja prekoračeno trajanje letačke dužnosti u više od 33% slučajeva u sezoni reda letenja, vazduhoplovni subjekat je dužan da uskladi red letenja sa rasporedom letačkih dužnosti.

## **Obaveze člana posade**

### **Član 10**

Član posade ne započinje vršenje letačke dužnosti ako je svjestan da, usljed premora ili nekog drugog razloga, ne može da izvrši letačku dužnost sa prihvatljivim nivoom sigurnosti, odnosno ne može da započne vršenje letačke dužnosti suprotno odredbama ovog pravilnika.

Član posade planira i koristi odmor na način koji mu obezbeđuje da otkloni zamor koji je nastao vršenjem dužnosti.

Član letačke posade je dužan da uredno i redovno vodi knjižicu letenja u kojoj bilježi podatke o izvršenim letačkim dužnostima, na način da se zabilježeni podaci ne mogu izbrisati.

## **Ograničenje radnog vremena**

### **Član 11**

Radno vrijeme člana posade ne može biti duže:

- od 2000 sati u toku kalendarske godine;
- od 960 sati u šest mjeseci u toku kalendarske godine;
- od 190 sati u 28 uzastopnih dana;
- od 100 sati u 14 uzastopnih dana;
- od 60 sati u sedam uzastopnih dana.

## **Ograničenje vremena leta**

### **Član 12**

Vrijeme letenja člana posade ne može biti duže:

- od 900 sati u jednoj kalendarskoj godini;
- od 100 sati u 28 uzastopnih dana.

## **Ograničenje trajanja letačke dužnosti-avioni**

### **Član 13**

Letačka dužnost može trajati najduže 13 sati u toku 24 sata.

Najduže trajanje letačke dužnosti u toku 24 sata skraćuje se po 30 minuta za svaki sektor, počev od trećeg sektora pa nadalje, pri čemu najduže skraćenje iznosi dva sata.

Ako letačka dužnost počne u periodu najniže dnevne aktivnosti organizma, najduže trajanje letačke dužnosti se skraćuje za vrijeme koje ulazi u taj period, a najduže za dva sata.

Ako letačka dužnost traje ili se završava u periodu najniže dnevne aktivnosti organizma, najduže trajanje letačke dužnosti skraćuje se za polovinu vremena u kojoj je letačka dužnost vršena u tom periodu.

## **Ograničenje trajanja letačke dužnosti - helikopteri**

### **Član 14**

Najduže vrijeme letačke dužnosti u toku 24 sata iznosi:

- 10 sati kod helikoptera sa jednim članom posade,
- 11 sati kod helikoptera sa više članova posade.

Najduže vrijeme letenja u toku 24 sata iznosi:

- 7 sati kod helikoptera sa jednim članom posade,
- 8 sati kod helikoptera sa više članova posade.

Ako letačka dužnost započinje u periodu najniže dnevne aktivnosti organizma, najduže vrijeme letačke dužnosti skraćuje se za vrijeme koje ulazi u taj period, a najviše za dva sata.

Ako letačka dužnost traje ili se završava u periodu najniže dnevne aktivnosti organizma, najduže trajanje letačke dužnosti skraćuje se za polovinu vremena u kojoj je letačka dužnost vršena u tom periodu.

Trajanje letačke dužnosti na helikopteru sa jednim članom posade može se produžiti za jedan sat u slučaju pozicioniranja.

Član letačke posade helikoptera, koji leti kratke letove koji se ponavljaju, sa prosjekom od 10 ili više slijetanja, mora imati prekid od najmanje 30 minuta van helikoptera za svaka 3 sata vremena letačke dužnosti.

Prilikom izvršavanja složenijih poslova, kao što je dizanje i spuštanje tereta, neprekidno vrijeme letačke dužnosti člana posade helikoptera ne može iznositi više od 3 sata.

## **Produženje trajanja letačke dužnosti**

### **Član 15**

Najduže trajanje letačke dužnosti u toku 24 sata može se produžiti za jedan sat, ako je to prethodno planirano.

Ako trajanje letačke dužnosti ulazi u period najniže dnevne aktivnosti organizma za dva sata ili manje, trajanja letačke dužnosti može se produžiti samo ako se planira za najviše četiri sektora.

Ako trajanje letačke dužnosti ulazi u period najniže dnevne aktivnosti organizma više od dva sata trajanja letačke dužnosti može se produžiti samo ako se planira za najviše dva sektora.

Trajanja letačke dužnosti ne može se produžiti više od dva puta u sedam uzastopnih dana ili ako vršenje letačke dužnosti obuhvata šest ili više sektora.

Ako se planira produženje trajanja letačke dužnosti, onda se odmor koji slijedi povećava za po dva sata prije i poslije leta ili za četiri sata poslije leta.

Ako se trajanje letačke dužnosti uzastopno produžava, odmor koji slijedi prije i poslije leta mora se uzastopno koristiti.

Ako produženo trajanje letačke dužnosti započne između 22:00 i 04:59 sati, vazduhoplovni subjekat je dužan da ograniči trajanje letačke dužnosti na 11 sati i 45 minuta.

Najduže trajanje letačke dužnosti člana kabinske posade može se produžiti najviše za jedan sat, ako se on javlja na letačku dužnost prije člana letačke posade.

Odredbe ovoga člana ne primjenjuju se na posadu vazduhoplova s jednim članom i na letove radi pružanja hitne medicinske pomoći.

### **Pozicioniranje**

#### **Član 16**

Vrijeme koje član posade provede na pozicioniranju računa se u radno vrijeme.

Pozicioniranje člana posade koje se vrši poslije javljanja na letačku dužnost, a prije sektora na kojem je on aktivan član posade, računa se u trajanje letačke dužnosti, ali se ne računa u broj sektora na kojima je vršena letačka dužnost.

Ako pozicioniranje člana posade slijedi poslije sektora na kojem je on bio aktivan član posade, trajanje pozicioniranja se, za potrebe određivanja trajanja narednog odmora, dodaje trajanju prethodne letačke dužnosti.

### **Produženje trajanja letačke dužnosti usljed prekida**

#### **Član 17**

Ako se letačka dužnost sastoji od dva ili više sektora odvojenih prekidom, od kojih jedan može biti u svrhu pozicioniranja koje se računa kao sektor, vrijeme letačke dužnosti može se produžiti samo ako je prekid duži od tri sata, a kraći od deset sati.

U slučaju iz stava 1 ovog člana, trajanje letačke dužnosti može se produžiti za polovinu trajanja prekida.

Tokom vremena letačke dužnosti samo jedan prekid se može koristiti u svrhu produženja letačke dužnosti usljed prekida.

Prekid ne obuhvata vrijeme koje je potrebno za izvršavanje neposrednih posleletnih i prepoletnih dužnosti.

Vazduhoplovni subjekat, u slučaju prekida, obezbjeđuje:

- mirno i udobno mjesto koje nije dostupno javnosti, ako prekid traje do tri sata;

- odgovarajući smeštaj, ako prekid traje duže od tri sata.

Izuzetno, prekid koji traje tri sata ili kraće može se odvijati u kabini vazduhoplova na zemlji, bez prisustva putnika.

Ukupno vrijeme letačke dužnosti sa produženjem letačke dužnosti usljed prekida ne može biti duže od 18 sati.

Na pisani zahtjev vazduhoplovnog subjekta, Agencija može odobriti produženje trajanja letačke dužnosti usljed prekida.

Odobrenje iz stava 8 ovog člana se izdaje pod uslovom da vazduhoplovni subjekat koristeći dosadašnje iskustvo i uzimajući u obzir ostale bitne faktore, kao što su važeća naučna istraživanja, pruži dokaze da produženje trajanja letačke dužnosti usljed prekida rezultira jednakim nivoom sigurnosti.

Odredbe ovoga člana ne primjenjuju se na posadu vazduhoplova sa jednim članom i na letove radi pružanja hitne medicinske pomoći.

Produženje trajanja letačke dužnosti usljed prekida se ne može kombinovati sa produženjem letačke dužnosti iz člana 15 ovog pravilnika.

### **Odmor**

#### **Član 18**

Odmor člana posade prije početka letačke dužnosti na matičnom aerodromu traje najmanje onoliko koliko je trajala prethodna letačka dužnost ili 12 sati, zavisno od toga šta je duže.

Odmor člana posade prije početka letačke dužnosti van matičnog aerodroma traje najmanje onoliko koliko je trajala prethodna letačka dužnost ili deset sati, zavisno od toga šta je duže.

Ako se član posade odmara van matičnog aerodroma, vazduhoplovni subjekat omogućava članu posade spavanje od najmanje osam sati, ne računajući u to prevoz i vrijeme koje je članu posade potrebno za ostale fiziološke potrebe.

Ako je odmor člana posade planiran van matičnog aerodroma, vazduhoplovni subjekat članu posade obezbjeđuje odgovarajući smještaj, a trajanje odmora člana posade se produžava za vrijeme koje predstavlja razliku u vremenskim zonama između matičnog aerodroma i aerodroma na kojem je odmor planiran.

Izuzetno, na pisani zahtjev vazduhoplovnog subjekta, Agencija može odobriti da se trajanje odmora skrati.

Odobrenje iz stava 5 ovog člana se izdaje pod uslovom da vazduhoplovni subjekat pruži dokaze da, uzimajući u obzir sve okolnosti, skraćivanje neće dovesti do ugrožavanja potrebnog nivoa sigurnosti.

Vazduhoplovni subjekat obezbjeđuje članu posade nedeljni odmor u trajanju od najmanje 36 sati, koji uključuje dvije lokalne noći, s tim što od okončanja prethodnog do započinjanja narednog nedeljnog odmora može proći najviše 144 sata.

Agencija može, na zahtjev vazduhoplovnog subjekta, odobriti da druga lokalna noć u okviru nedeljnog odmora započne u 20:00 sati, ako je nedeljni odmor trajao najmanje 40 sati.

### **Produženje trajanja letačke dužnosti usljed odmora u toku leta**

#### **Član 19**

Kada se let obavlja sa najmanjim propisanim brojem članova letačke posade, trajanje letačke dužnosti ne može se produžiti zbog odmora u toku leta.

U toku leta sa pojačanom letačkom posadom trajanje letačke dužnosti, ako je to prethodno planirano, može se produžiti zbog odmora u toku leta:

1) za dva sata, ako svaki član letačke posade može da napusti svoje radno mjesto u periodu koje iznosi 25% od ukupnog trajanja leta;

2) za četiri sata, ako svaki član letačke posade može da napusti svoje radno mjesto u periodu koje iznosi 50% od ukupnog trajanja leta.

Ako se trajanje letačke dužnosti produžava za dva sata, kabinska posada mora da se pojača sa najmanje jednim članom, a ako se trajanje letačke dužnosti produžava za četiri sata, sa najmanje dva člana.

U slučaju obavljanja leta sa pojačanom kabinskom posadom, vazduhoplovni subjekat propisuje raspored rada za svakog člana kabinske posade.

Vazduhoplovni subjekat obezbjeđuje članu posade odgovarajuće uslove za odmor u toku leta.

Članu letačke posade obezbjeđuje se sjedište sa pokretnim naslonom, koje je odvojeno i zaklonjeno od pilotske kabine i putnika, ako letačka dužnost traje do 16 sati, a ležaj ako letačka dužnost traje preko 16 sati.

Članu kabinske posade obezbjeđuje se sjedište.

Odmor koji slijedi poslije produženja trajanja letačke dužnosti radi odmora u toku leta, produžava se za šest sati.

### **Odstupanje od ograničenja**

#### **Član 20**

Ako poslije započinjanja letačke dužnosti nastupe prilike koje se nijesu mogle predvidjeti, vođa vazduhoplova može da odluči da odstupi od propisanog ograničenja trajanja radnog vremena i letačke dužnosti, odnosno da produži ili skрати odmor.

Odluku iz stava 1 ovog člana vođa vazduhoplova donosi u dogovoru sa ostalim članovima posade.

Trajanje letačke dužnosti iz člana 13 ovog pravilnika ne može da se produži više od dva sata, izuzev ako je posada vazduhoplova pojačana, i u tom slučaju letačka dužnost može se produžiti najviše za tri sata.

Ako u toku letačke dužnosti na posljednjem sektoru, zbog nastupanja prilika koje se nijesu mogle predvidjeti u vrijeme polijetanja, dođe do prekoračenja dozvoljenog produženja trajanja letačke dužnosti iz stava 2 ovog člana, let se može nastaviti ka planiranom odredišnom ili alternativnom aerodromu.

U slučaju iz stava 4 ovog člana, odmor koji slijedi po završetku letačke dužnosti može se skratiti, ali tako da ne traje kraće od odmora koji je propisan članom 18 ovog pravilnika.

Vođa vazduhoplova, u posebnim okolnostima, koje bi mogle dovesti do ozbiljnog zamora člana posade vazduhoplova, u dogovoru sa članom posade, donosi odluku kojom se skraćuje trajanje njegove letačke dužnosti i/ili produžava odmor u cilju otklanjanja ili smanjenja štetnog uticaja posebnih okolnosti na sigurnost obavljanja leta.

### **Podnošenje izvještaja o odstupanjima**

#### **Član 21**

Vođa vazduhoplova koji produži trajanje letačke dužnosti ili skрати odmor, podnosi izvještaj vazduhoplovnom subjektu, na obrascima koje utvrđuje Agencija.

Ako vođa vazduhoplova produži trajanje letačke dužnosti ili skрати odmor duže od jednog sata, vazduhoplovni subjekat dostavlja izvještaj Agenciji u roku od 28 dana od dana kada je produženo trajanje letačke dužnosti ili je skraćen odmor.

Uz izvještaj se prilaže i kopija izvještaja koju je vođa vazduhoplova podnio vazduhoplovnom subjektu.

### **Dežurstvo**

#### **Član 22**

Vazduhoplovni subjekat obavještava člana posade o vrsti, rasporedu, početku i završetku dežurstva

Dežurstvo člana posade traje najduže 12 sati.

Prema mjestu vršenja, dežurstvo člana posade se dijeli na dežurstvo na aerodromu i ostala dežurstva (kod kuće ili u odgovarajućem smještaju).

### **Dežurstvo na aerodromu**

#### **Član 23**

Dežurstvo na aerodromu traje od momenta kada se član posade javi na dužnost na predviđenom mjestu na matičnom aerodromu do momenta prestanka planiranog dežurstva.

Dežurstvo na aerodromu se računa u radno vrijeme člana posade.

Kada član posade tokom dežurstva na aerodromu bude pozvan da preuzme letačku dužnost, računa se da je započeo letačku dužnost od momenta kad se javio na dežurstvo.

Kada član posade tokom dežurstva na aerodromu ne bude pozvan na letačku dužnost, njegov odmor traje onoliko koliko je to propisano članom 18 ovog pravilnika.

Članu posade koji dežura vazduhoplovni subjekat obezbjeđuje udobno i mirno mjesto, kome je ograničen pristup.

Kada je član posade, neposredno poslije pozicioniranja ili završetka letačke dužnosti, na dežurstvu van matičnog aerodroma, trajanje dežurstva se skraćuje za vrijeme koje je provedeno u pozicioniranju ili na letačkoj dužnosti.

### **Ostala dežurstva**

#### **Član 24**

Dežurstvo člana posade kod kuće ili u odgovarajućem smještaju koji mu je obezbijedio vazduhoplovni subjekat računa se u radno vrijeme umanjeno za polovinu.

Ako je član posade pozvan da se sa dežurstva kod kuće ili u odgovarajućem smještaju javi na letačku dužnost, trajanje letačke dužnosti smanjuje se za polovinu izvršenog dežurstva, ukoliko je dežurao kraće od šest sati, a kad je član posade prije poziva da se javi na letačku dužnost dežurao više od šest sati, planirano trajanje letačke dužnosti smanjuje se za trajanje dežurstva.

Ako je član posade pozvan sa dežurstva na letačku dužnost, obaveza dežurstva prestaje u momentu kada član posade primi poziv na letačku dužnost.

U slučaju da vazduhoplovni subjekat odluči da prekine dežurstvo člana posade kod kuće ili u odgovarajućem smještaju prije planiranog isteka, dežurstvo prestaje u momentu kada član posade primi obavještenje da mu je dežurstvo prestalo.

### **Ishrana**

#### **Član 25**

Vazduhoplovni subjekat obezbjeđuje članu posade:

- hladan obrok i piće, ako letačka dužnost traje do šest sati;
- hladan obrok, topli obrok i piće, ako letačka dužnost traje duže od šest sati.

### **Evidencija o radnom vremenu, trajanju letačke dužnosti i odmoru**

#### **Član 26**

Vazduhoplovni subjekat vodi evidenciju o svakom članu posade, koja sadrži podatke o:

- radnom vremenu;
- trajanju letačke dužnosti;
- trajanju leta;
- odmorima i slobodnim danima.

Vazduhoplovni subjekat čuva evidenciju u cilju poštovanja prava i ispunjavanja obaveza člana posade, propisanih ovim pravilnikom.

Kopije evidencije dostupne su članu posade, na njegov zahtjev.

Ako evidencije koje vodi vazduhoplovni subjekat ne obuhvataju sve podatke koji su propisani, član posade mora da vodi lične evidencije koje sadrže iste podatke koje je trebalo da sadrže evidencije vazduhoplovnog subjekta.

Na zahtjev bilo kog vazduhoplovnog subjekta koji namjerava da koristi usluge člana posade, član posade prije započinjanja letačke dužnosti, pokazuje evidenciju koju je o njemu vodio prethodni vazduhoplovni subjekat ili lične evidencije ako evidencije koje je vodio prethodni vazduhoplovni subjekat ne obuhvataju sve podatke koji su propisani.

Evidencije se čuvaju najmanje 24 mjeseca od datuma kad su posljednji put upisani podaci u njima.

Vazduhoplovni subjekat posebno čuva sve izvještaje vođe vazduhoplova o produženju radnog vremena, trajanju letačke dužnosti i skraćanju odmora, najmanje šest mjeseci od kada je produženo radno vrijeme, trajanje letačke dužnosti, trajanje leta ili skraćen odmor.

Evidencije vazduhoplovnog subjekta i člana posade dostavljaju se Agenciji, na njen zahtjev.

### **Mješoviti poslovi**

#### **Član 27**

Ako član posade vrši dužnosti koje neposredno prethode njegovom javljanju na letačku dužnost, trajanje letačke dužnosti se skraćuje za vrijeme koje je proveo na prethodnim dužnostima.

Ako član posade po završetku letačke dužnosti vrši druge dužnosti, njegov odmor počinje kad se završe sve dužnosti, a trajanje odmora određuje se prema trajanju letačke dužnosti.

Ako član letačke posade u toku trajanja jedne letačke dužnosti obavlja letačke dužnosti i na helikopteru i na avionu, primjenjuju se pravila o određivanju radnog vremena i trajanju letačke dužnosti koja su povoljnija za člana posade.

Ako član letačke posade, u toku trajanja jedne letačke dužnosti, obavlja letačke dužnosti i na vazduhoplovu sa jednim i vazduhoplovu sa više članova posade, primjenjuju se pravila o određivanju radnog vremena i trajanja letačke dužnosti koja su povoljnija za člana posade.

### **Vrijeme prevoza**

#### **Član 28**

Vrijeme prevoza ne računa se u pozicioniranje i radno vrijeme člana posade. Ako vrijeme prevoza do matičnog aerodroma prelazi jedan sat i 30 minuta, član posade sam organizuje privremeni smještaj da bi smanjio trajanje prevoza.

Ako vazduhoplovni subjekat zahtijeva da se član posade javi na dužnost na aerodromu, koji nije matični, vrijeme prevoza do mjesta javljanja na dužnost se računa kao pozicioniranje, umanjeno za 1 sat i 30 minuta.

### **Slobodni dani**

#### **Član 29**

Član posade ima pravo na slobodne dane:

- najmanje sedam lokalnih dana svakog kalendarskog mjeseca, u koje može da se uračuna propisani odmor;
- najmanje 96 lokalnih dana u svakoj kalendarskoj godini, u koje se ne računa godišnji odmor.

### **Godišnji odmor**

#### **Član 30**

Član posade ima pravo na plaćeni godišnji odmor od najmanje četiri nedjelje (28 kalendarskih dana).

Plaćeni godišnji odmor ne može se zamijeniti nekim drugim oblikom naknade, izuzev u slučaju prestanka radnog odnosa.

### **Zaštita na radu**

#### **Član 31**

Članu posade vazduhoplovni subjekat omogućava odgovarajuću zdravstvenu zaštitu i zaštitu na radu, prema prirodi posla člana posade.

Članu posade su dostupne odgovarajuće ustanove i druge službe zdravstvene zaštite i odgovarajuće službe zaštite na radu.

## **Zdravstveni pregled**

### **Član 32**

Članu posade, vazduhoplovni subjekat prije stupanja na dužnost, obezbjeđuje besplatan zdravstveni pregled i besplatne periodične zdravstvene preglede.

Zdravstveni pregledi iz stava 1 ovog člana ne predstavljaju preglede koji se obavljaju radi sticanja, produženja i obnavljanja dozvola i ovlašćenja i mogu se obavljati u javnim ustanovama zdravstvene zaštite.

Podaci sa zdravstvenog pregleda predstavljaju službenu tajnu i ne mogu se otkrivati bez pisanog pristanka člana posade na koga se odnose.

Član posade sa zdravstvenim problemima, koji su nastali kao posljedica vršenja dužnosti u noćnim uslovima, mora biti premješten, kada je to moguće, na letaćku ili drugu dužnost koja se vrši danju.

## **Rad na uređajima za simulirano letenje**

### **Član 33**

Vrijeme provedeno na uređaju za simuliranje letenja, kao i jedan sat i 30 minuta prije toga i 30 minuta poslije toga, računa se u radno vrijeme člana letaćke posade.

Vrijeme provedeno na letaćkoj dužnosti na simulatoru letenja računa se u letaćku dužnost člana letaćke posade.

## **Rad na uređajima za obuku člana kabinske posade**

### **Član 34**

Vrijeme koje član kabinske posade provede na uređajima od kojih zavisi sticanje ili produženje njegove potvrde o obučenosti, računa se u njegovo radno vrijeme.

## **Organizacija radnog vremena u prevozu radi pružanja hitne medicinske pomoći**

### **Član 35**

Trajanje letaćke dužnosti člana posade vazduhoplova u prevozu radi pružanja hitne medicinske pomoći može se produžiti za četiri sata pod sljedećim uslovima:

- da je na letu prisutan zdravstveni radnik;
- da je na letu prisutan najviše jedan putnik koji je rođak ili neko drugo lice blisko povrijeđenom ili oboljelom;
- da je produženom trajanju letaćke dužnosti člana posade u prevozu radi pružanja hitne medicinske pomoći prethodio odmor.

Poslije produženog trajanja letaćke dužnosti pri prevozu za pružanje hitne medicinske pomoći odmor člana posade ne smije se skratiti.

Vođa vazduhoplova može produžiti trajanje letaćke dužnosti radi pružanja hitne medicinske pomoći za više od četiri sata u slučaju kada je takvo prekoračenje neophodno da se povrijeđeno ili oboljelo lice ili organ koji se prevozi radi transplantacije isporuče do aerodroma odredišta i ne može ga iskoristiti nakon iskrcavanja tih lica ili organa.

Nakon produženog trajanja letaćke dužnosti u skladu sa stavom 3 ovog člana, članu posade slijedi odmor od najmanje 48 sati prije sljedeće letaćke dužnosti u prevozu radi pružanja hitne medicinske pomoći.

U slučaju kada se članu posade vazduhoplova u prevozu radi pružanja hitne medicinske pomoći dva puta produži trajanje letaćke dužnosti na osnovu prava vođe vazduhoplova, a prvo od produženja je primijenjeno kako bi se povrijeđeno ili oboljelo lice unijelo na vazduhoplov, odmor od 48 sati može se odložiti do povratka vazduhoplova u bazu. U ovom slučaju vođa vazduhoplova može skratiti odmor nakon prvog produženja, za tri sata ili na najviše 10 sati, ako se obavlja u odgovarajućem smještaju, u zavisnosti koji od perioda traje kraće.

U periodu od 28 uzastopnih dana, članu posade u prevozu radi pružanja hitne medicinske pomoći se može najviše tri puta produžiti trajanje letaćke dužnosti.

U prevozu radi pružanja hitne medicinske pomoći ne može se koristiti podijeljeno radno vrijeme u svrhu produženja trajanja letaćke dužnosti.

Kada se prevoz radi pružanja hitne medicinske pomoći vrši helikopterom sa jednim članom posade trajanje letaćke dužnosti može da se produži za najviše četiri sata, dok se vršenje letaćke dužnosti može produžiti za više od četiri sata samo u slučaju da se u sastavu posade helikoptera nalaze najmanje dva člana koja su osposobljena i ovlašćena da vrše dužnost vođe vazduhoplova.

## **Pružanje usluga iz vazduha**

### **Član 36**

Letaćka dužnost člana posade vazduhoplova koji pruža usluge iz vazduha može trajati najduže četiri sata i 30 minuta u toku 24 časa, ako se letaćka dužnost vrši jednokratno ili najduže šest sati ako se letaćka dužnost vrši dvokratno, s tim što prvi dio može trajati najduže četiri sata.

Kada član posade vazduhoplova koji pruža usluge iz vazduha vrši letaćku dužnost dvokratno, prekid između prvog i drugog dijela trajanja letaćke dužnosti mora trajati najkraće dva sata.

Radno vrijeme člana posade vazduhoplova koji pruža usluge iz vazduha može da traje najviše 12 sati i ne može se produžiti.

Član posade može tokom jednokratnog vršenja letaćke dužnosti obaviti najviše 45 polijetanja, odnosno najviše 60 polijetanja tokom dvokratnog trajanja letaćke dužnosti.

## **Traganje i spašavanje**

### **Član 37**

Letaćka dužnost člana posade vazduhoplova koji učestvuje u traganju i spašavanju može trajati najduže četiri sata i 30 minuta u toku 24 sata, ako se letaćka dužnost vrši jednokratno ili najduže šest sati ako se letaćka dužnost vrši dvokratno, s tim što prvi dio može trajati najduže četiri sata.

Kada član posade vazduhoplova koji učestvuje u traganju i spašavanju vrši letačku dužnost dvokratno, prekid između prvog i drugog dijela vršenja letačke dužnosti mora trajati najmanje jedan sat.

Radno vrijeme člana posade vazduhoplova koji učestvuje u traganju i spašavanju može trajati najduže 12 sati i ne može se produžiti.

### **Ograničenje trajanja letačke dužnosti tokom školovanja i obuke**

#### **Član 38**

Letačka dužnost instruktora letenja (FI) koji osposobljava lica u cilju sticanja dozvola za privatne i profesionalne pilote ili ovlašćenja za instrumentalno letenje, može trajati najduže osam sati u toku 24 sata.

Pri tome, instruktor letenja, tokom njegovog radnog vremena koje je vezano za obuku radi sticanja dozvola za privatne i profesionalne pilote i ovlašćenja za instrumentalno letenje, može obaviti najviše 40 polijetanja.

Trajanje letačke dužnosti instruktora za tip vazduhoplova (TRI/CRI), koji osposobljava lica radi sticanja ovlašćenja za tip vazduhoplova, određuje se u skladu sa odredbama čl. 13 i 14 ovog pravilnika.

Pri tome, instruktor za tip vazduhoplova može tokom njegovog radnog vremena, koje je vezano za obuku radi sticanja ovlašćenja za tip vazduhoplova, obaviti najviše 15 polijetanja.

### **Panoramsko letenje**

#### **Član 39**

Letačka dužnost na panoramskim letovima može trajati najduže deset sati u toku 24 sata i može se produžiti najviše do dva sata, ali samo radi pozicioniranja vazduhoplova iz baze ili u bazu.

Član letačke posade može, u toku vršenja letačke dužnosti na panoramskim letovima, provesti najviše sedam sati za komandama vazduhoplova. Ovo vrijeme može se produžiti za najviše dva sata, ali samo radi pozicioniranja vazduhoplova iz baze ili u bazu.

Član letačke posade na panoramskim letovima može provesti za komandama vazduhoplova najviše tri sata bez prekida.

Tokom trajanja letačke dužnosti na panoramskim letovima, član letačke posade ima pravo na prekide koji ne mogu trajati manje od 30 minuta.

Prekid tokom letačke dužnosti na panoramskim letovima vazduhoplovni subjekat može odrediti tako da, ako:

- letačka dužnost traje kraće od tri sata, prekid ne može trajati manje od 30 minuta;
- letačka dužnost traje između tri sata i šest sati, prekid ne može trajati manje od jednog sata;
- letačka dužnost traje između šest sati i osam sati, prekid ne može trajati manje od 1 sata i 30 minuta;
- ako letačka dužnost traje preko osam sati, prekid ne može trajati manje od dva sata.

Po završetku letačke dužnosti na panoramskim letovima, član letačke posade ima pravo na odmor od najmanje 12 sati.

### **Prestanak važenja**

#### **Član 40**

Danom stupanja na snagu ovog pravilnika prestaje da važi Pravilnik o radnom vremenu, vremenu leta, dnevnom sedmičnom i godišnjem odmoru, trajanju prevoza i spremnosti, broju polijetanja i slijetanja kao i zdravstvenim i mjerama zaštite na radu članova posade vazduhoplova ("Službeni list CG", 56/10).

### **Završna odredba**

#### **Član 41**

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".

Odredba člana 5 stav 2 ovog pravilnika primjenjuje se od 01.02.2013. godine.

Broj: 01/2-1528/3-12

Podgorica, 20.12.2012. godine

Direktor

**Dragan Đurović, s.r.**

---

\* U ovaj pravilnik prenešena je Direktiva Savjeta broj 2000/79/EZ od 27. novembra 2000. godine koja se odnosi na Evropski sporazum o organizaciji radnoga vremena mobilnih radnika u civilnom vazduhoplovstvu ,koji su zaključili Udruženje evropskih vazdušnih prevoznika (AEA), Savez evropskih transportnih radnika (ETF), Evropsko udruženje letačkog osoblja (ECA), Udruženje vazduhoplovnih kompanija evropskih regija (ERA) i Međunarodno udruženje vazdušnih prevoznika (IACA) i odredbe poglavlja Q Aneksa III Uredbe Komisije (EK) broj 859/2008 od 20. avgusta 2008. godine..